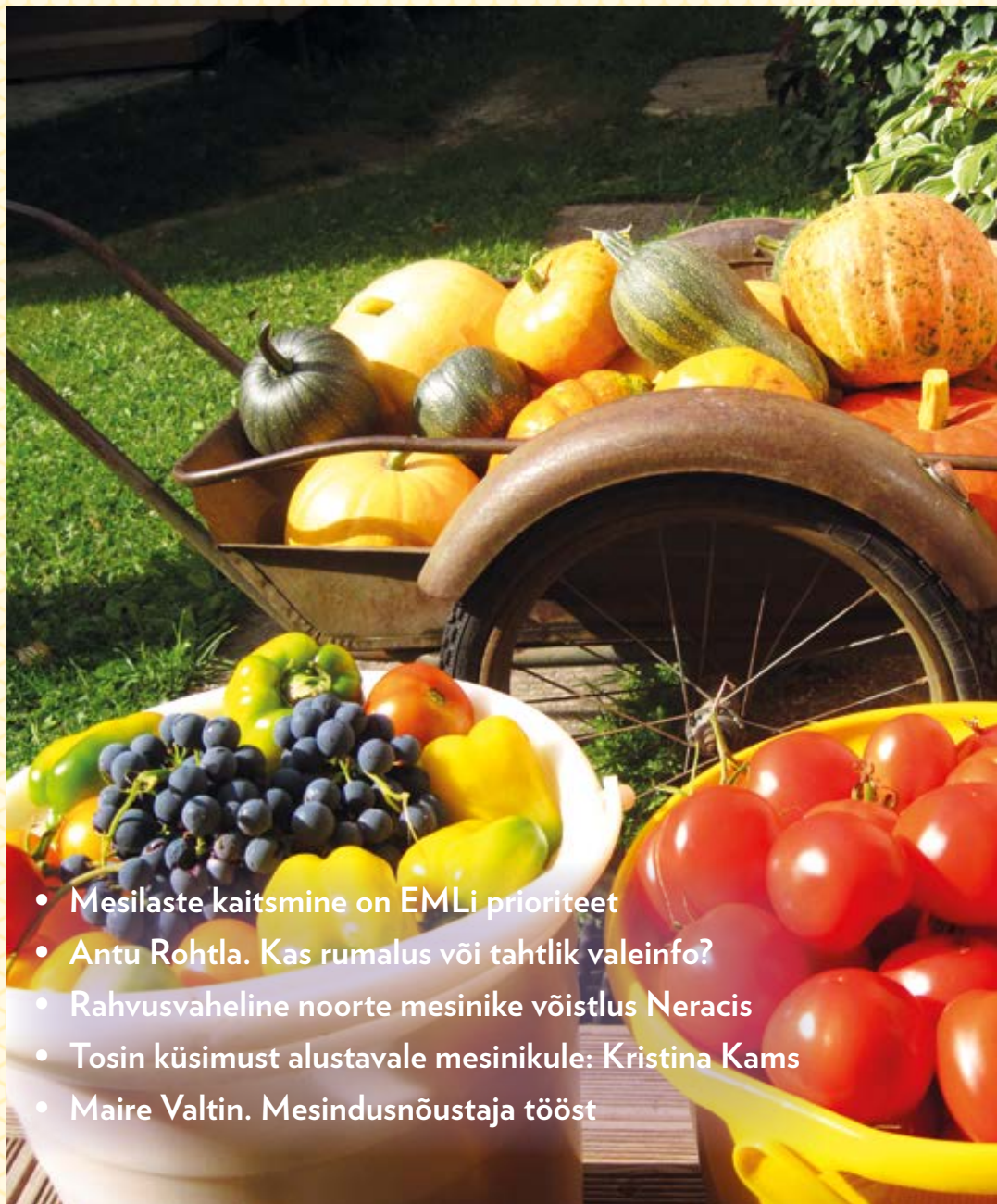

MESINIK

MESINDUSE INFOLEHT

nr 4 (108) august 2018

- Mesilaste kaitsmine on EMLi prioriteet
- Antu Rohtla. Kas rumalus või tahtlik valeinfo?
- Rahvusvaheline noorte mesinike võistlus Neracis
- Tosin küsimust alustavale mesinikule: Kristina Kams
- Maire Valtin. Mesindusnõustaja tööst

JUHATUSE ESINAISE VEERG

Foto: Rea Raus. Autor Silver Raidla

Kas sul on pered juba koondatud? Söödetud? Ravi tehtud? Neid küsimusi küsime viimastel nädalatel oma kolleegidelt vist pidevalt. Mesinikel on kibekiired ajad, meevõtt ja ettevalmistustööd sügiseks on lõpusirgel.

EMLil on lisaks kiiretele aegadele ja tavapärasele suvistele töödele olnud vajalik tegeleda mesilaste hukkmisjuhtumitega üle Eesti, mille osas arutasime erinevate ametkondadega ning põllumeeste

esindajatega, kuidas veelgi parandada nii proovivõtu protseduure, hukkmistest teavitamist kui ka muid seonduvaid küsimusi. Ühiselt tõdesime, et see pilt, mis jõuab ametniku lauale, võib vahel väga suuresti erineda sellest, mis toimub tegelikkuses nii mesilaste kui ka teiste tolmeldajatega.

Hukkmisjuhtumitest teavitamine on äärmisel oluline, kuid samas on ka mõistetav, kui mõni mesinik sellele käega lööb. On ju ette teada, et oma hukkunud perede eest kompensatsiooni saamine jääb mesiniku enda mureks ja kuluks. Seni veel.

Selleks, et EML saaks valitsevast olukorrast siiski parema pildi, andsime oma liikmete listi kaudu edasi palve meile teada anda, kui teie mesilasi on sel suvel ebaharilikult palju hukkunud. Sõltumata sellest, kas mesinik soovib asjadele anda n.-ö. ametlikku käiku või mitte, on vajalik mesilaste tervise ja tuleviku

huvides teada, kui suur on kannatanud perede hulk üle Eesti. Teeme selles osas koostööd meie teadlastega, ning ka selleks on teiepoolne info väga oluline. Saate alati oma muredest või küsimustest kirjutada info@mesinikeliit.ee.

Kokkuvõtteks: senine suvi on olnud mesinikele töörohke ja kindlasti rõõmustav. Sügis töötab seniste prognooside järgi tulla samuti soe – seega jõuame veel tegutseda söötmise ja lestaravi ja... hmmm... kuhu mu konkspeitel jäigi...?

Kohtumiseni järgmise "Mesiniku" veergudel

Rea Raus
EMLi juhatuse esinaine

MESILASTE HUKKUMISE VÄHENDAMINE ON EMLi PRIORITEET

Augustis kirjutasime Maalehes Eesti Mesinike Liidule laekunud teadetest mesilaste massiliste hukkmiste kohta ning tundsin muret selle üle, kuidas proovide võtmine jääb teinekord liiga hiliseks, et tuvastada adekvaatselt analüüsitulemustes hukkmise põhjusi. Kahjuks jätvad mesinikud vahel ka mesilaste hukkmisest teatamata, sest süüdlase väljaselgitamine ning õiglase kompensatsiooni saamine kahjude korvamiseks on väga keerukas protsess.

Läänemaal näiteks tuvastati proovides erakordselt kõrged dimetooadi jäägid, mis olid mesilastele surmavad, kuid väärkasutajat pole senini õnnestunud välja selgitada. Lisaks väärkasutamistele peame rääkima ka mesinikele kahjude korvamise süsteemist, sest tänane olukord on selline, et süüdlase tuvastamisel peab mesinik ikkagi võtma ette pika ja kurnava kohtutee. Seetõttu lööbki nii mõnigi mesinik käega ja ei anna teada, kui tema mesilas hukkab massiliselt mesilasi.

EMLi juhatuse eestvedamisel kohtusimegi nendes küsimustes 14. augustil Maaeluministeeriumi, Põllumajandusameti, Veterinaarja Toiduameti ning Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja esindajatega. Kohtumisel tõdesid ametkondade esindajad, et EMLi tõstatatud probleemid on asjakohased, ning mõisteti ka neid põhju-

si, miks mesinikud ei ole alati alid hukkmistest teada andma. Arutati vajadust võtta proove mitte ainult mesilastest ja taimsest materjalist, vaid ka suirast, meest ja vahast, et tuvastada erinevate taimekaitsevahendite jääke. Põllumeeste esindaja Vahur Tõnissoo kinnitas, et EPKK liikmete hulgas tehakse pidevat teavitustööd ning antakse endast parim, et väärkasutamise juhtumid väheneksid. Veterinaarja Toiduameti esindaja tegi ettepaneku, et maakondade vet.ametnikele tuletataks veel täiendavalt meelde, et proovide võtmine on mesinikule tasuta, kui tegemist on mesilaste hukkmisega. Ka see küsimus on põhjustanud mõnikord segadust ja mesiniku ning ametniku vahelisi vaidlusi.

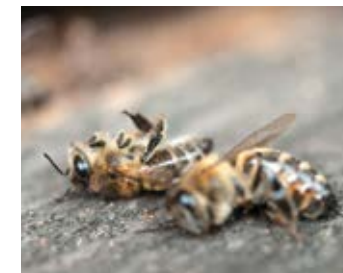
Mesilaste hukkmise vähendamiseks on aga lisaks ametkondade reageerimisele ning ametlikele protseduuridele vaja mõista, et me peame saama tegeliku pildi sellest, kui palju meie mesilasi suviti hukkab. Seetõttu kuulutas EML oma liikmete listis välja ka seirekampaania, kus mesinikud saavad EMLile teada anda, kui on täheldanud oma mesilaste suremist. Selleks on vaja saata kiri aadressil info@mesinikeliit.ee koos teie kontaktide, foto- või videomaterjaliga ning kannatada saanud perede arvuga. Vajadusel saab EML tagada ka teataja anonüümsuse. Selliselt püüame saada reaalsusele vastavat pilti olukorrast meie mesilastes.

Mõistetavalt on sellest aga konkreetsete meetmete tarvituselevõtuks vähe ning paneme seetõttu kõigile veelkord südamele: kui märkate mesilaste suurenenud suremist, teavitage sellest viivitamata Veterinaar- ja Toiduameti. Proovide võtmine peab toimuma nii kiiresti kui võimalik (soovitavalt samal/järgneval päeval).

Lisaks koostööle ametkondadega peab EML väga oluliseks koostööd erinevate teadlaste ning praktikutega, et saaksime tõese pildi sellest, kui palju mesilasi suvel hukkab ning miks. Seda suurt ülesannet meie mesilaste ja mesinike tervise ja huvide kaitsel saame teha ainult üheskoos.

Vt. lisaks ka väliskajastust eelmise aasta mesilaste hukkmise teemal <https://nationall.eu/millions-of-bees-died-in-estonia-daf-6196b8ac0>

Rea Raus ja Maire Valtin

Allikas: Internet.

KAS RUMALUS VÕI TAHTLIK VALEINFO?

Eesti mesindus on teelahkmel. On valida kaks teed:

a) kas jätkata nii, nagu oleme teinud seda viimased aastakümned, mille jooksul peamine energia on kulunud mesinduse kui majandusharu vajalikkuse tõestamisele ja leppimisele ettekirjutustega või soovustega, mida meile jagavad tihti ebakompetentsed ametnikud, ja sellega, et meil igal aastal hakkub (hävib) ümmarguselt kolmandik või isegi rohkem mesilasperedest

või

b) koondada akadeemilise taustaga ja suurte kogemustega mesinikud ning suunata nende teadmised ja tahe mesindust ja mesilaste hukkamist puudutavate valdkondade uurimisele. Samas tuleb tegeleda nii mesinike kui ka meetarbijate valgustamise ja koolitamisega.

Nii mesinike kui ka meetarbijate hulgas on toimumas põlvkondade vahetus. Põlvkondade vahetus toimub ka mesinduse juhtijate, toetajate ja mõjutajate ridades. Paraku näib, et asjad ei lähe alati vajalikus suunas. Ametnikud ja otsustajad küll vahetuvad, kuid nende tööstiil, meetodid ja arusaamad ei ole ajas muutunud. Liiga vara kantakse maha ja eiratakse suurte kogemustega vanemat mesinike põlvkonda, kes võiks kaasa aidata tekkinud probleemide lahendamisele. Samal ajal valitseb noorte mesinike hulgas entusiasm ja tehatahtmine, kuid kogemuste puudumise tõttu ei saavutata alati soovitud tulemusi. Sageli tahetakse saada mesilaste pidamisest üheaegselt nii suurt majanduslikku kasumit kui ka hingelist rahuldust.

Sageli kahjustavad mesinikke ja mesinduse mainet meedias avaldatavate artiklite pealkirjad, sisu ning asjatundmatud kommentaarid. See on mõjutanud mesinduse mainet nii poliitikute kui ka ametnike silmis. Negatiivset suhtumist mesindusse on kahtlemata mõjutanud ka pikemaajaline mesindusala kompetentsi puudumine maaelu- ning keskkonnaministeeriumis ja põllumajandusametis. Samas jäetakse ajalehtede toimetuste poolt avaldamata just sisulised mesindust ja mesilaste kaitset käsitlevad artiklid. Artiklite avaldamise õigus on nähtavasti koondunud väikesearvulise ajakirjanike seltskonna kätte, kes on tõeste seisukohtade avaldamises üsna tagasihoidlikud. (Kas meil on varjatud kujul tagasi okupatsiooniaegne GLAVLIT?)

On võimatu oodata arusaamist, positiivseid või toetavaid otsuseid ametnikelt, kes on mesindusega tuttavad ainult poest ostetud meeputri kaudu. Kui sedagi!

Ebakompetentne või vastava erialase ettevalmistuseta ametnik ei julge või ei taha vastu võtta otsuseid, kartuses, et see võib kõigutada tema tooli. Paraku antakse enda (ametniku) olemasolu õigustamiseks sageli mittekohaseid ja isegi kahjulikke soovitusi. Võtame kasvõi põllumajandusameti välja antud voldiku: "Mesinikud ja taimekaitse - kes, mida ja kuidas tegema peab?" Nimetatud voldiku tähtsust kriipsutab alla ka maaeluminister oma vastuskirjas (17.05.2018 nr. 1.8.-5/2066-2) Eha Metsallikule. Paraku astub minister nimetatud vastuskirja allkirjastamisega (arvatavasti läbi lugemata ja fakte kontrollimata) ämbrisse. Nimelt väidetakse ministri poolt allkirjastatud kirjavastuses, et 2017. aastal 11 maakonna 197-st mesilast võetud haudmeproovid ameerika haudmemädaniku kindlakstegemiseks osutasid kõik negatiivseteks. Faktid aga räägivad teist keelt: Nimelt osutus 197st proovist 31 AHMi (ameerika haudmemädaniku) suhtes positiivseteks - s.o. 16%. See annab tunnistust nimetatud haudmehaiguse ohtlikult laialdasest levikust ja peaks süütama punase tulukesse VTA ametnike teadvuses. Jääb selgusetuks, kas kirjavastuse koostajale Gerrit Dreyersdorffile olid antud vastavate juhised, või oli kirjavastuse koostaja ebateadlik ehk vastutustundetud. Peab märkima, et kogu eespoolnimetatud kirjavastus on koostatud stiilis "lõuad pidada ja edasi teenida".

Meil on kõik seadused olemas, kuid on jäetud kõrvale faktid, et mitmed nendest seadustest ei toimi või toimivad ainult osaliselt. Võtame kasvõi seadusesätte, mis käsitleb mesilaste ravimist. Nimetatud seadusepügalast sõna-sõnalt kinni pidades on kõik mesinikud seaduserikkujad, sest seaduse järgi võib raviga tegeleda ainult vastava ettevalmistuse saanud spetsialist, s.t veterinaararst. Küsigem nüüd mesinikelt: mitmes mesilas on veterinaartöötajad käinud tegemas varroalesta või haudmehaiguste tõrjet? Positiivsed vastused on üles loetavad ühe käe sõrmedel. Mesilaid aga on hinnanguliselt kokku üle 6000! Meie veterinaartöötajad on niigi mitmesuguste ülesannetega üle koormatud, mistõttu nad ei jõuagi mesilatesse. Pealegi takistab mitmeid vet.arste mesilasse minemast suur (au)kartus mesilaste suhtes. Siin oleks õigem lahendada probleem usaldusmesinike baasil ja anda nendele vastav ettevalmistus ning õigus abistada mesinikke haiguste ja parasiitide tõrjel. Usaldusmesinikud oleksid nagu vet.arsti abilised (nagu abipolitseinikud), ja vet.arst sekkuks alles siis, kui haiguste või parasiitide tõrje ületab usaldusmesiniku võimed ja pädevuse.

Positiivselt on kirjavastuses märgitud põllumajandus-

ameti koostatud uut voldikut. Voldikus algab kõik kenasti, sest toodud esimene soovitus kõlab paljulubavalt: "Teavita volitatud veterinaararsti või maakonna VTA veterinaarkeskust...". Lisatakse, et mesilaste ulatuslikust haigestumisest või hukkamisest teavitamine on mesinikule kohustuslik. Kõik on sinnamaale õige, kuid samas ei märgita, kui kiiresti võib mesinik teavituse saanud ametnikku(e) oma mesilasse oodata? Edasi tekib terve rida küsimusi, sest teavitada soovitatakse siis, kui ühe ööpäeva jooksul on hukkunud korraga enam kui 10% lennumesilastest?! Toodud lauset võib mitmeti tõlgendada: mis tähendab korraga? Samas lisatakse, et "ühe ööpäeva jooksul" (! A.R.).

Kerkib teinegi küsimus: millist meetodikat soovitab põllumajandusamet kasutada lennumesilaste hulga (arvukuse) kindlakstegemiseks??? Kuidas üldse määrata lennumesilaste arvu (hulka)? Praktika on näidanud, et tihti (enamikul juhtudest) on hukkunud lennumesilaste hulgas ka palju noori tarumesi. Kuidas teha vahet hukkunud lennumesilaste ja hukkunud tarumesi vahel?? Lennumesilaste hulk mesilaste koguarvust sõltub väga paljudest teguritest. Ka ei ole mesilased nagu kariloomad, kes hommikul enne karjamaale laskmist ja õhtul peale kojutulekut üle loetakse. Lennumesilane teeb korjeperioodil päevas keskmiselt 10-14 väljalendu, intensiivse korje puhul 200-300 m kauguselt aga kuni 30 väljalendu. Kuidas neid kokku lugeda? Natukenegi mesindusega kursis olev lugeja saab aru, et sellise kriteeriumi välja mõelnud ja kirja pannud inimene on antud valdkonnas täielik vohik.

On ka terminoloogilisi vääratusi: "teavita PRIAt oma mesitarudest". Voldiku koostaja või koostajad ei ole vaevunud endale isegi selgeks tegema, mis on mesitaru ja mis on mesilaspere. On üle võetud ELi poolt vastu võetud dokumentide "üle nurga" tõlkimise komme. Nii kirjutatakse Euroopa Parlamendi resolutsioonis mesindussektori kohta (20. nov. 2008) järgmist: "... tuletades meelde, et praegu ei ole olemas ühtegi meetodit, millega hävitada teatavaid mesilaste haiguseid, mille tulemusel väheneb mesilaste vastupanuvõime ja nende tarud hävivad..." Mesitaru on inimese poolt mesilaste jaoks loodud (ehitatud) tehiseluase, kusjuures see on üsna lihtsasti taastatav, kuid haudmehaigustest lahtisaamine võib võtta aastaid, kusjuures raviga kaasnevad suured kulutused ning ravi ei pruugi alati olla tulemuslik... Mesilaspere on elav bioloogiline kooslus, kelle eesmärgiks, nagu kogu elusloodusel, on soo jätkamine ja liigi säilimine.

Voldiku kolmandas lõigus on toodud ära mesilasperede hukkamise võimalikud põhjused, kusjuures selles

loetelus paikneb viimasel kohal põllumajanduskeemia. Kogu voldikus toodud teave käsitleb taimekaitsevahendite otsest (A.R.) mõju mesilastele. Tahtlikult või teadmatusest minnakse mööda taimekaitsevahendite kaudsest mõjust mesilasperedele. Kaudne mõju väljendub mitmesuguste taimekaitsevahendite jääkide ladesutamises mesilastes, ja mesindussaadustes. Vene teadlaste (Moreva ja Jefimenko, 2011) väitel suureneb mitmesuguste saasteainete hulk mesilaste kärjevahas kolme aastaga 9,4 korda!! Keemilised saasteained, mille hulka kuuluvad ka taimekaitsevahendite jäägid, ohustavad mesilaste järelkasvu (hauet). Sellest tekkis ka meil mõte uurida pestitsiidijääkide sisaldust mesilaste kärjevahas ja suiras. Uurimine sai teoks tänu Eesti Maaülikooli Polli aiandusuuringute keskusele. Tulemused olid üllatavad. Uuringu tulemusena tehti kindlaks, et kahe aasta vanuste kärgede vahes sisaldus 0,144 mg/kg taufluviinaati, 0,015 mg/kg tebukonasooli ja 130 mg/kg glüfosaatide jääke. (Rohtla, Univer, 2015).

Otseste pestitsiidimürgituse korral näeme taru ees ja põhjal hulgaliselt surnud, väljasirutatud suistega või uimaseid ja tuigerdavaid mesilasi. Siinjuures peab märkima, et Ameerika teadlaste arvates ei jõua taimekaitsevahenditega kokku puutunud mesilastest suurem osa üldse taruni, vaid hukuvad juba teel.

Kaudne mõju aga avaldub peamiselt nooremas arengujärgus (3-6 päeva vanuse) haudme hukkamises, mis suve lõpupoole võib ulatuda 50-75%-ni haudmest. Seega on pestitsiidide kaudne kahjulik mõju arvatavalt isegi suurem nende otsestest mõjust, sest ohustab peamiselt mesilaste seda põlvkonda, kes peab üle elama pika talveperioodi ja jätkama elu edasikandmist kevadel. Paraku võivad kahjustused olla nii suured, et perel ei ole talvituma minnes vajalikku minimaalset kriitilist massi (1,5 kg) mesilasi. See on teemaatika, mis vajaks põhjalikumalt uurimist. Paraku on kõik taotlused sellise kompleksse uurimistöö läbiviimiseks saanud maaeluministeeriumilt ja ka haridus- ja teadusministeeriumilt korduvalt eitavad vastused.

Ministri poolt allkirjastatud kirjavastuses on ilusasti kirjas pestitsiidide kasutamise juhendis märgitud tingimused. Paraku koostab kasutamise juhendi pestitsiidi tootja ning tõlgib eesti keelde võib-olla asjaga mitte eriti kursis olev inimene. Tulemuseks on ebatäpne või eksitav teave. Võtame kasvõi pestitsiidi Biskaya. Biskaya on süsteemse toimega insektitsiid, mis tungib ka nendesse taime osadesse, mis on taime külge kasvanud pärast pestitsiidiga pritsimist. Juhendis on märgitud, et mesilastele ohutu. Samas lisatakse, et toimib seedetrakti kaudu. Juhendi

tõlkijal ei ole arvatavasti olnud elementaarseidki teadmisi mesilaste anatoomiast, sest ta ei teadnud, et mesilase meepõis on seedetrakti osa. Segane on ka pestitsiidi Cyperkill 500 EC kasutusjuhend. Väidetakse, et toote korrektsel kasutamisel ei saa jääda rapsitaimedesse mesilastele letaalsetes kogustes pestitsiidijääke. Juhendis on veel öeldud, et tegemist on kontaktmürgiga, kuid samas ei eitata ka pestitsiidijääkide olemasolu taimses materjalis ning seemnetes. Kas ka järjekordne tõlkevääratus?

Kõik see viitab meie paljukoolitatud ühiskonna teatud osa puudulikele teadmistele elusloodusest ning elusorganismide vastastikusest koostööst tervikuna. Mesindusalast haridust ja teavitamist vajavad nii mesiniku kui ka meetarbijad.

On aeg ellu kutsuda Akadeemiline Mesinike Selts (AMS), kelle ülesandeks lähiajal peaks saama mesindusele mitmesuguste asjatundmatute ja põhjendamatute rünnakute tõrjumine (vastuartiklid) ja samal ajal ka mesinike ning eriti meetarbijate teadlikkuse tõstmine.

Ei ole ju loogiline, et näiteks värskel pärnaõiemesi on laadal saadaval juba juuliku esimestel päevadel, juba kaks nädalat enne pärnade õitsemise algust! Samas aga võib ajalehest lugeda seda, et mesi lehkas sõnniku järele, mille põhjuseks arvatakse olevat antisanitaarsed tingimused mee käitlemisel. Muidugi võib see olla üheks erandlikuks põhjuseks, kuigi on väheusutav, et keegi vurritab mett laudas või sigalas (taoline väikeloomapidamine on maalt juba aastaid tagasi kadunud). Samas välistatakse asjaolu, et mee lõhn võib olla (sageli ongi) tingitud korjetaimedest. Nii võib meele anda mõnevõrra ebameeldiva lõhna sealõuaroht (*Scrophularia nodosa L.*) või ka tatralt (*Fagopyrum esculentum Moench*) kogutud nektar. Vahel tuleb arvestada sellega, et ka väärtuslikul meel võib olla mõne inimese jaoks ebameeldiv lõhn jne.

Suures ohus on ka mesinduslase teaduskaatri ja süsteemsete uurimistööde järjepidevus.

Olukorra stabiliseerimiseks ja mesinduse ning meeturu maine korrastamisele kaasaaitamiseks kutsun kõiki lugejaid üles toetama Akadeemilise Mesinike Seltsi loomist ja selle tööle kaasaaitamist. Lähieesmärgiks peab saama laiale lugejaskonnale mõeldud sisuka mesinduslase ajalehe (ajakirja) väljaandmine, mis oleks kättesaadav kõigile huvilistele. Probleemide laiema avalikkuse ette toomine aitab kindlasti kaasa ka mesilaste mürgistuste vähendamisele nii seoses taimekaitsetöödega põllul kui ka muudes valdkondades (raudteed, maantee-

servad jne.) Teiseks eesmärgiks peab saama uuringute läbiviimine, mis peavad olema suunatud mesilaste massilise hukkumise peamiste põhjuste väljaselgitamisele ja nende vältimisele.

Õige kaugale ajalukku tagasi minnes on oluline märkida, et vanas Rooma riigis oli senatisse valituks saamise üheks eelduseks mesinduse tundmine. Meil seisavad ees Riigikogu valimised. Hoolitsegem siis ka selle eest, et võimule pürgivate erakondade programmid sisaldaksid mesinduse edendamise mõtteid, sest sellest sõltub meie mitmekesise (millega me pidevalt hoopleme) looduse säilimine.

Oma nõusolekust osaleda eespoolnimetatud seltsi töös, palun teada anda aadressil: antu.rohtla@gmail.com

Suurt raha selle töö eest ei saa lubada, kuid lubame palju tööd, et loodav väljaanne kajastaks mesinduse probleeme nii, nagu need tegelikult on, mitte mõne asjatundmatu ajakirjaniku või ametniku pilgu läbi.

Lugupidamisega
EMLi asutaja- ja auliige Antu Rohtla.

Foto: Antu Rohtla. Autor Urmas Mikk.

PESTITSIIDIDE MÕJU-UURINGUD NING NENDE JÄRELDUSED

Pestitsiidide kasutamine ning nende negatiivne mõju mesilastele ning teistele tolmeldajatele ei ole ilmselt ühegi mesiniku jaoks mingi uudis. Ometi käivad Euroopas aastatepikkused teravad vaidlused selle üle, mis siis ikkagi on see ohtlik või mitteohtlik kogus, mida ja kuidas kasutada; millised pestitsiidid on üldse ohutud ja millised mitte jne jne. Mitmel puhul näeme, kuidas ohutuks peetud ja laialdaselt kasutatud pestitsiidid, nagu näiteks neonicotinoidid, osutuvad vägagi ohtlikeks ning lausa keelustamist vajavateks aineteks. Tuletame meelde, et inimkonna ajaloo on selliseid näiteid palju, kus n.-ö. tagantjäreli tarkusega saame tõdeda, et oleme uljalt ja vastutustundetult väga ohtlikke aineid kasutanud (vt. DDT, mis tänaseks kõigjal Euroopas keelustatud).

Euroopa Teadusakadeemiate Ühendus (EASAC) on juba mitu aastat tagasi toonud tähelepanu alla küsimuse mesilaste massilisest hukkumisest ning pestitsiidide kasutamisest selle põhjustajana. Oma 2015. aasta pressiteates <https://easac.eu/press-releases/details/neonicotinoids-european-science-academies-call-for-debate-that-expands-beyond-bees/> rõhutab EASAC, et neonicotinoidide kasutamine avaldab kahjulikku mõju mitte ainult mesilastele, vaid ka teistele tolmeldajatele ning kasuritele, tänu kellele tolmeldatakse nii toidu- kui metsikuid taimi. Mesilaspere eripära tõttu taastab pere vähemalt osaliseltki oma hukkunud töölismesilased, kuid väga paljud liigid – näiteks erakmesilased – sellist taastusmehhanismi ei oma. Seega mõjutab pestitsiidide kasutamine ökosüsteeme ning keskkonda oluliselt rohkem ning tõsisemalt kui me seda ainult mesilastele keskenduvates uuringutes näeme. Nagu teame, on neonicotinoidid

saanud Euroopa Liidus nüüdseks tõsiste piirangute osaliseks, see on saavutatud aga aastatepikkuse suure töö ning uuringutega. Lahtiseks jääb küsimus, miks me ei tee selliseid uuringuid enne (tuginedes näiteks ELis õnneks veel kehtivale ettevaatusprintsipi sellistes küsimustes), vaid peame aina tagantjäreli tõdema, kui suurt kahju kogu keskkonnale ning erinevate organismide, kaasa arvatud inimese tervisele me oleme sellise vastutustundetult kasutamise-ga põhjustanud.

Poola riikliku veterinaarinstituudi poolt 2016. aastal tehtud uuring tuvastas, et mesilasi mürgitab Euroopas enam kui 57 erinevat pestitsiidi. Uuringus kasutasid nad metoodikat, mida tavaliselt kasutatakse toidus pestitsiidide jääkide tuvastamiseks ning millega on võimalik uurida enam kui 200 erinevat pestitsiidi. Uuriti 70 mesilaste hukkumise juhtumit ning leiti 57 pestitsiidi jääke, millest enamikku on Euroopa Liidus lubatud kasutada. Ajakirjas *Journal of Chromatography* avaldatud uuringust rääkides rõhutas uurimisgrupi juht Tomasz Kiljanek, et mesilaste tervis on avaliku huvi seisukohalt väga tähtis küsimus, sest mesilased on kriitiliselt olulised kogu keskkonnale ning nad tolmeldavad põllumajanduses enam kui 80% taimedest, kindlustades sellega meile kõigile toidu. Ta tõi välja, et mesilaste tervist mõjutab erinevate pestitsiidide kombineeritud kasutamine ning tunnistas, et olukorras, kus kasutatakse niivõrd paljusid taimekaitsevahendeid, on keeruline tuvastada, millisel määral osutuvad erinevad toimeained mesilastele ohtlikuks.

Isegi väga väikeses kontsentratsioonis nõrgestavad pestitsiidid mesilaste kaitsemehhanisme, mille

tulemusena parasiidid ja viirused võivad peresid hävitada. Seega: isegi kui mesilased nähtavalt, massiliselt ja kohe pestitsiidide kasutamise tagajärjel ei hukku, võivad nad muutuda oluliselt nõrgestatuks ning vastuvõtlikuks erinevatele haigustele ning parasiitidele.

2018. aastal avaldati Itaalias läbi viidud uuringu tulemused. Uuriti 53 mesilast – kolmel järjestikusel aastal (2012-2014) ja mesindamise aktiivsel perioodil ehk suvel. Uuring näitab, et paljude erinevate pestitsiidide jääke leidus suuremas osas proovidest. Uuring kinnitab taaskord, et pestitsiidid mängivad suurt (kui mitte suurimat) rolli mesilaste tervise halvenemises. Uuringu kohaselt on mesilaste kogutud õietolm äärmiselt väärtuslik seirematerjal, et saada aru, kuidas pestitsiidid mesilaste tervist mõjutavad.

Uuringuid, mis kinnitavad pestitsiidide väga kompleksset ning kahjulikku ka negatiivset mõju elusloodusele, tuleb pidevalt juurde. Kui tegemist on siiski väga ohtlike mürgidega, mille mõju ulatub inimese tervisenigi, siis kas saame rahulduda vaid sellega, et kehitame väärkasutajate suunal õlgu ja ütleme, et “püüame järgmine kord paremini”? Pestitsiidide väärkasutamine peaks olema nulltolerantsi küsimus, eriti veel hiljutise kohtupretsedendi valguses, kus glüfosaadi (Roundup) põhjustatud tervisekahjude kompenseerimiseks on välja mõistetud pea 300 miljoni dollari suurune kahjutasu: <https://www.economist.com/business/2018/08/18/a-shock-court-verdict-against-monsanto-roundup>

Rea Raus

MESINDUSNÕUSTAJA

Foto: Maire Valtin. Autor Urmas Mikk.

Nõustaja amet on selle poolest huvitav, et oled ise ka omamoodi õpipoiss. lial ei tea, millise küsimusega keegi sinu poole pöördub, ja pole võimalik, et tead kõigile küsimustele vastuseid. Elukestev õpe!

Praegu on see aeg, kus on tunda, et mesinikud muretsevad oma hoolealuste hea talvitumise pärast ja küsimused on ka enamuses sedalaadi. Küsitakse, kuidas panna pered talvituma, palju raame (kärgi) jätta, millal ja millega lesta tõrjuda, millist sööta ja kui palju anda. Väga palju on küsimusi selle kohta, et ema ei mune, on kadunud või hoopis paarumata (noor ema peres). Mõnel pool on kärjed meest nii tühjaks pumbatud, et emad lõpetavadki vähese sööda tõttu munemise.

On neid, kes kurdavad, et pere ei võta sööta vastu. Ka siin on probleem pea alati pere seisukorras, mitte söödas. Nõrk pere ei jaksa võrdväärset tugeva perega sööta raamidesse panna. Samas tuleb ka uurida, miks see pere nõrk on. Nõrgad pered võivad olla tugevasti nakatunud varroosi (lestakahjustus), või on perel hoopis vana, halvasti muneva ema. Võib-olla ka vigane ema, kes on kupa koorunud just sellisena. Sellisel juhul pere

vaiksel hääbub. Õigeaegsel tegutsemisel võib sellise pere päästa uue ema andmisega ja haudme lisamisega. Aga rusikareegel on see: ärge pidage nõrku peresid. Nad talvituvad tavaliselt halvasti, nakatuvad varroosi, ei suuda kevadel korralikult arenema hakata ja mesinik tegeleb pool suve neile elu sisepuhumisega, lisades peredele hauet ja nõrgestades sellega teisi peresid.

Nõrgad pered tuleks nii sügisel kui ka kevadel ikka kokku panna. Üks tugev pere areneb ruttu suureks ja selle võib alati perede juurdetegemise eesmärgil maike poolitada või teha isegi rohkem peresid, kui mee saamine sellelt perelt ei ole eesmärk.

Palju küsitakse talvesööda tegemise kohta. Sobivad nii Leedu, Taani kui ka Poola suhkur; ka Venemaal toodav peedisuhkur on OK. Sööta võib teha nii sooja kui ka külma veega: külmas vees sulab suhkur lihtsalt kauem. Sööta on alati parem anda õhtu eel, kui lendlus on väiksem.

On kurdetud mesilasperede vahelist röövimist ja kirutud herilasi, kes ründavad sel aastal hordidena tarusid, samuti naabrit, kelle mesilased on suured vargad. Kõik mesilased otsivad korje kadudes uut korjeallikat ja ainult mesinik saab neid takistada sellele kurjale teele minemast. Lennuavad tuleb reguleerida vastavalt pere tugevusele, mesiseid kärge ei maksa panna välja limpsimiseks, söötisel tuleb jälgida, et tarud oleksid vargakindlad. Hilised perede koondajad ja meevõtjad peavad sellega arvestama, et tarust tõuseb magusat meelõhna ja selle peale lendavad kohale mesilased ja herilased mitte ainult oma aiast, vaid ka kaugemalt.

Üks noor mesinik kurtis, et sööt läheb söödanõus hallitama. Siin võib põhjus olla selles, et nõrgemale perele anti liiga palju sööta ning kaua kasutamata sööt kaotabki kvaliteedis ja hakkab lõpuks hallitama. Ka meil oli kunagi selline probleem beebiboksidele antava söödaga. Küürisin hallitanud nõud puhtaks ja panime neisse sööda kilekottides, kuhu mahutasime 5 liitrit sööta, tegime sõlme peale, torkasime keskkohhta peene naelaga oma 15-20 auku - ja ennäe imet: kahe päevaga oli kottist järel vaid tühi kest! Imelihtne ja odav.

30-liitrised prügikotid maksavad ühe euro ringis. Kott pannakse tühja ämbrisse, servad keeratakse üle ääre, siirup kallatakse sisse, kottist pigistatakse õhk välja, tehakse kotile sõlm peale ja minnakse ämbriga taru juurde, kus tõstetakse kott ettevaatlikult taru söödanõusse.

Tänavu sügisel on küsitud, miks mesilased tatrapõllule ei lähe. No mesilane ei külasta õisi, kui need ei erita nektarit. Pole nagu asja sinna. Selline kuiv suvi olevat esmarkordne, ei mäleta ka ükski vana inimene suve, kus kolm kuud järjest kõrvetab - ja ei tilkagi vihma. Nektarieritus on olnud õhu- ja mullaniiskusest.

Järgmine küsija aga küsib, et peres on palju tatramett ja kas seda võib perele talveks jätta. Minul sellist kogemust ei olnud, helistasin Leetu ja pärisin järele. Tõepoolest on tatramee jätmise talvepessa mesilastele hukutav. See pidavat tekitama palju seedejääke ja ajama mesilased enneaegselt puhastuslennule. Iseasi on, kas meie tingimustes on võimalik saada nii suure tatranektari sisaldusega mett. Kui mesi sisaldab lisaks tatranektarile ka teistelt taimedelt kogutud nektarit, siis see nii suurt probleemi ei tekita, aga parem karta kui kahetseda.

Hästi palju avastatakse koondamise ajal, et hauet ei ole. See on juba raskem probleem, sest praegu võiks ema veel veidike muneda. Juuli viimasel dekaadil ja augustikuus munetud munadest kooruvad talvemesilased, kes on oma suure rasvkehaga talvitumiseks loodud. Kui aga pere vanuseline koosseis on selline, et talvituma lähevad enamuses vanad mesilased, võib juba enne aastavahetust olla talvepessa raamid ainult peotäis mesilasi ja tuba külm. See aga põhjustab kindlalt kõhulahtisust, paanikat ja surma. Kui sellised haudme ja emata nõrgemad pered avastatakse augusti lõpus, on õige need teiste samasugustega kokku panna.

Lestatõrjest on olnud väga palju õppepäevi, selle kohta on internetis palju kirjutatud ja alati jagan nõuan-deid ka ise.

Tundub, et mesindus on saamas populaarsemaks, sest palju tuntakse huvi uute mesindusalaste kursuste toimumise kohta.

Palju küsitakse nõu mesilasema vahetamise ja andmise kohta. Uuritakse, milline mesilasrass on parem, ja mis põhjusel on Lätis ja Leedus hakatud pidama rohkem Buckfasti mesilasi.

Võideldakse küürakhaudmega. Sellega oli hädas ka üks Aseri kandi noor mesinik. Soovitsin tal kasutada

Vene mesinike varianti, kus mesilased raputatakse raamidelt taru ja hoitakse neid seal kaks päeva ilma söödata. Siis pannaks taru söödaraamid ja emale munemiseks raam, raamide ka paarunud ema. Töomesilased, kes olid munema hakanud, kaotavad näljaga munemisvõime. Kõik tormavad sööda juurde ja kui kõhud täis, avastavad ka ema. Täis kõhuga ollakse rõõmsad ja rahulikud ja uue ema vastu sõbralikud. Ei oska 100% väita, et see on parim moodus saada küürakhaudmega pere tagasi normaalsele tööle, aga see toimib. Aseri noormehega leppisime kokku, et ta hoiab mesilasi ühe ööpäeva söödata. Vaepeal andis ta mesilastele udutamise teel vett juua. Lõppkokkuvõttes teatas ta rõõmsalt, et tal õnnestus küürakhaudmega perele ema anda.

Koondamise juures ei suudeta otsustada, kui palju raame perele jätta. Suve lõpus on paljud vanad lennumesilased veel elus ja siis tundubki, et pere vajab rohkem ruumi. Enne söötmist aga tuleb otsus ära teha ja pere lõplikult koondada.

Paljud lamavtarudega mesindajad ei kasuta emaaludusvõret ning sellepärast valmistabki koondamine sügisel peavalu, sest peaaegu igas kärjes on segamini haue ja mesi. Selleks, et nii ei juhtuks, tuleks ema juuli lõpupoole talvepessa raamidele isoleerida ja tõsta kogu vanem haue magasin emaaludusvõre peale. Juhul, kui emaaludusvõre puudub, tuleb kärjed paigutada magasinis hõredamalt, s.t. jätta laiamad raamivahed kui liistude panemisel.

Tuletan ka kõigile meelde, et septembri keskpaigaks peaksid pered olema söödeta ja põhiline lestatõrje tehtud. Kui kogu haue on koorunud, tuleks kindlasti teha ka viimane lesta hävitamine. Mesilased peavad jõudma sööda ka kinni kaanetada, kuid kui ööd lähevad jahedamaks kui 10 kraadi, siis nad seda enam ei tee, vaid hakkavad juba moodustama eelkobarat. Kaanetamata sööt aga tekitab niiskust, mis ohustab pere head talvitumist.

Minu telefoninumber on 588 620 88. Ärge häbenege helistada! Iga küsimus on teretulnud. Ja kui ma ei saa hetkel telefonile vastata, helistan tagasi.

Maire Valtin
Mesindusala nõustaja

INTERVJUU TOSIN KÜSIMUST ALUSTAVALE MESINIKULE “MESINIKU” KÜSIMUSTELE VASTAS KRISTINA KAMS

Olete kolm aastakümnet tegutsenud meditsiinalal. Mis või kes tõi teid mesinduse juurde?

Pärast kooli lõpetamist töötasin ma 15 aastat Eesti Onkoloogiakeskuse kirurgiaosakonna õena. Pärast Onkoloogiakeskuse ühinemist Põhja-Eesti Regionaalhaiglagaga lõin ma enda koduõenduse teenust osutava firma, sest elukoha muutmisest tulenevalt ei olnud võimalik enam Mustamäel tööl käia. Üle 10 aasta töötasin, osutades meditsiinilist teenust patsientidele kodus (nt. haavaravi, onkoloogia sümptomaatiline toetusravi, ravi krooniliste haiguste ägenemisperioodil jne.)

Tegelikult tulid mesilased minu juurde, mitte mina ei otsustanud neid enda juurde tuua. Üks minu hea tuttav hobimesinik Toivo otsustas oma maja maha müüa ja tal ei olnud uues elukohas oma “mõmmikuid” kuhugi panna. Nii pidas ta heaks plaaniks need ilma mind ette teatamata ega teavitamata minu hoovile tuua ning sinna jätta. Sellest hetkest seisin ma lihtsalt fakti ees, et pean hakkama nende eest mingi hetk hoolitsema, sest kõikidel olenditel on koht siin taeva all. Esimesed paar aastat vaatasin ma kaugelt, kuidas Toivo nende eest minu juures hoolt kandis, ning mulle alati mesilaste kohta oma kogemusi ja teadmisi jagas. Tema väga hingega asja juures olev suhtumine on see, mis motiveeris mind ka kätt proovima, ning kuna mulle ei meeldi asja poole vinnaga teha, siis otsustasin ma selle mesinduse asja suurelt ette võtta.

Ma olin valmis mesindust proovima, sest olin teadlik mee erinevatest headest raviomadustest ning olin kasutanud meetooteid varasemalt oma töös, kuid sellest, kuidas see mesi ja suur ja muu selline sinna pakendisse saab, sellest polnud mul õrna aimugi, ning seda väljakutset tervitasin ma avasüli.

Kas kavatsete oma endisel erialal jätkata ja näete mesilaste pidamist kui hobi, või on teil plaanis pühenduda täielikult mesindusele, s.t. saada kutsealaseks mesinikuks?

Ma olen selles suhtes õnnelik inimene, et minu töö on olnud minu hobi, ning ma jään kindlasti oma eelnevat elukutset praktiseerima, kuid ma olen veendunud, et minu elus on ruumi nii mesinduse kui ka

meditsiini jaoks, ning ma teen oma parima, et neid kaht igal võimalusel ühendada. Täna olen ma läbinud mesinduse ABC kursused ning andnud sisse avalduse Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli, et omandada mesindusalast haridust.

Kui kaua te olete juba mesilasi pidanud?

Omanud olen ma neid ligi viis aastat, kuid nende eest hoolt kandnud ja nendega aktiivselt tegelenud viimased 2 aastat.

Palju teil peresid on? Kas teil on puhtatõulised mesilased või nn. krantsid?

Mul on täna 20 peret ning ma tunnen, et hetkel tulen ma nendega veel ise väga hästi toime, kuid perede lisandumisel oleks juba abivägesid vaja. Mul on Kraini ja Itaalia tõugu mesilased, ning tänu sellele, et ma elan väga looduskaunis ja peaaegu puutumatus looduses mets sees, kus lähedal ei ole ühtegi mesinikku, saan tulevikus kindlasti arendada üht puhast tõugu. Hetkel ei ole ma veel otsustanud, kumb tõugu mulle rohkem meeldib, ning kindlasti on kaks tõugu omavahel segunenud, ehk siit võib leida ka mõne nende ristsugutise.

Kas te mesindate lamav- või korpustarudega? Mille põhjal te tegite oma valiku?

Nii nagu ma eelnevalt ütlesin, siis need valikud langetati minu eest, ning täna on mul nii lamavtarud kui ka korpustarud. Enne, kui ma valiku langetan, tahan ma praktikas ära proovida ja näha, mis minu jaoks paremini sobib ja millise tarutüübiga saab paremini tööd teha. Lamavtarusid kutsume me peresisest individuaalelamuteks ning korpustarusid “Lasnamäeks”. Lamavtarudega on hea katsetada ja peresid poolitada, samas kui korpustarudega on kergem toodangut ehk mett suuremas koguses kätte saada.

Milline oli teie kõige esimene samm mesinikuna?

Kõige esimene töö oli mulle toodud tarude renoveerimine. Kuid kõige esimene asi, mis tegin, kui otsustasin niiöelda täiskohaga mesinikuks hakata, oli mesindusraamatute lugemine. Esimeseks oli Taltsi

kirjutatud “Tegelik Mesindus”. Tänapäeval on nii palju informatsiooni internetiavaruses, kus leidis palju erinevate mesinike erinevaid vastakaid arvamusi, et ma ei saanud kindel olla, milline teave on tõene, ning ma otsustasin minna suurmehnik Maire Valtini õpipreiliki. Maire kõrval õppida oli nii tore ja arendav, see, kuidas ta rääkis kõikide oma mesimummidega, samas väga efektiivselt majandades. Temas ei ole kaduma läinud inimlik hoolivus, kuid samas ei ole selle arvelt kannatanud toodang. Tema on täpselt selline, nagu peaks minu arvates olema üks edukas mesinik. Mesinik suure algustähega.

Mis on pakkunud mesilastega tegelemisel kõige rohkem rahuldust?

Kaks asja, mida mesilased on mulle õpetanud ja andnud. Üks on see, et sa tõestad endale, et sa saad hakkama, ning töö tulemusel on vilja, et tänu sinu panusele on mesilaste pere tugevam ja edukam. Teine on see, et meie tänapäevase maailma tarbijahiskonnas otsitakse maailma parandamist, õnne valemite, aga tegelikult on kõik väga lihtne. Mesimummid, kes on 30 miljonit aastat maailmas elanud, nende peres on väga kindlad reeglid ning nende järgi nad toimetavad ja on selle juures väga õnnelikud. Inimestel on mesilastele õppida kannatlikkust, järjepidevust ja töölust.

Mis on olnud kõige raskem; millest te olete alustava mesinikuna kõige enam puudust tundnud?

Kõige raskem oli see, et kui sul puudub eelnev kokkupuude mesindusega ning sa ei ole seda varem näinud, siis on raske pihta hakata, sest teadmised puuduvad, ning sa ei oska pakutavast teabest aru saada, kas tegemist on kindla asjaga või mitte. Terade sökaldest eraldamine tekitas mulle alguses raskusi. Näiteks M. Vabari “Mesiniku kuldraamat” pakkus vandenõuteooriaid, paranoiat, seda, et peale korpustarude ja lamavtarude on olemas veel eraldi liik “fääntsi pääntsi tarud” ja kõike muud sarnast.

Olete te liitunud mõne mesinike ühendusega? Kui jah, siis mida sellesse kuulumine on teile seni

andnud ja millist abi-tuge te ootate tulevikus?

Jah, olen küll, ma olen Eesti Mesinike Liidu liige. Kuna ma ei teadnud enne peale Toivo ühtegi mesindusega tegelevat inimest, siis on mul tänu EMLile võimalus kohtuda, vestelda ja kogemusi vahetada paljude erinevate mesinikega, ja seda ma ootan ka edaspidi.

Apiteraapias on koos nii meditsiin kui ka mesindus. Olete te ehk mõelnud oma seniseid kogemusi rakendada apiteraapias?

Pea ennast siiski veel algajamesinikus ning apiteraapias tõsiselt kaasa rääkida ei ole ma veel pädev. Edaspidi tahan ma oma meditsiinilisi teadmisi siduda rohkem mesindusega, kuid sinna on veel aega, kui ma oma mesindusoskustega sinnamaani jõuan. Ma leian, et inimestele annab parima ravitulemuse see, kui traditsiooniline meditsiin käib käsikäes alternatiivmeditsiiniga – ja üldiselt peaks tegelema rohkem haiguste ennetamisega kui nende tagantjärele ravimisega.

Kas “Mahe Eesti” on teie hinnangul võimalik?

Ma olen väga suur “Maheda Eesti” pooldaja ja propageerija ning arvan, et see võiks olla Eesti Nokia, see on väga suurepärane mõte. Meie naaberriikide näitel võime väita, et see, mida me sööme, on hästi oluline meie tervisele, ning ebatervisliku masstoodeid ja protsessitud toidu söömine põhjustab erinevaid tõsiseid haigusi.

Mis te arvate, kas mesiniku elu on magus?

Mesindus on nagu iga teine töö ja kui sa seda tehes oled õnnelik ja ta pakub sulle naudingut, siis on ta mesimagus, kuid selle naudingu taga on tõsine ja raske töö.

MULJEID RAHVUSVAHELISELT NOORTE MESINIKE VÕISTLUSELT

2.-6. juulini toimus Prantsusmaal Neracis Armand Fallieres' lütsseumis üheksas rahvusvaheline noorte mesinike võistlus IMYB (*International Meeting of Young Beekeepers*). IMYB on iga-aastane kokkusaamine, mida juhib rahvusvaheline mittetulundusühing. Üritus sai Tšehhi juhtimisel alguse 2010. aastal mõne Kesk-Euroopa riigi entusiastidest ning on aastatega üha rohkem populaarsust kogunud, muutudes suurimaks rahvusvaheliseks noorte mesinike ürituseks maailmas. IMYB on mõeldud 12-16 aasta vanustele lastele, kes võrdlevad oma teadmisi ja oskusi, loovad uusi tutvusi ning jagavad 4-päevasel üritusel kogemusi. Eestist võttis esmakordselt osa kolmeliikmeline meeskond koosseisus Mart Kruusalu, Marten Kask ja Daniil Brant. Saatjatena olid kaasas Erki Naumanis ja Liia Tammes.

Esimene päev oli väga meeleolukas, kuid samas ka väsitav. Lennujaamast saime suurde bussi, kus meid ootas ees juba Soomest tuttav Stanislav Jas. Vahva oli suhelda ka Sloveenia noorte mesinikega, kes rääkisid väga innukalt oma kodumaa mesindusest, sellest, kuidas neil koolis noorte mesinike klubisid organiseeritakse ning kuidas nad ise on mesinduseni jõudnud. Näiteks ühel 14-aastaselt noormehel oli mesindushuvi tekkinud mesindusega tegeleva venna kaudu ning nüüd on nende peres kahes grupis kokku 11 mesitaru ning mesilasi peab see poiss ise. Sloveenia mesindushoogaeg algab tunduvalt varasemalt kui Eestis ning meie 1,5 kuu pikkust korjerepoodi peeti väga lühikeseks.

Pärastlõunal kogunesime taas Neraci kohalikus põllumajandus-

koolis, kus õpetatakse meie mõistes juba üheksandast klassist alates mesindust, põllumajandust ja hobuste hooldamist. Prantsusmaal valivad noored juba selles vanuses omale eriala, mida süvendatult õppida. Koolil on 20 taruga mesila. Mesilas õpitakse mesindust, kuid neil on ka tihe koostöö seemnekasvatust õppivate noortega. Noored said omavahel lähemalt tuttavaks. Ürituse ametlikuks alguseks organiseeriti 28 riigi noorte mesinike pidulik sissemarss ning seejärel saime kuulata korraldajate ja vastuvõtjate kõnesid. Tervitamas olid nii kohaliku omavalitsuse juhid kui ka vastuvõtva maakonna parlamendi esindaja. Seejärel siirdusid kõik koos kohalikke hõrgutisi nautima ja tutvusi sobitama.

Õhtu viimaseks osaks oli järgmise päeva meeskondade väljakuulutamise ning riike tutvustavate ettekannete vaatamine. Tiimid olid jagatud organiseerijate poolt nii, et igaühes oleksid esindatud kõik eri maade noored mesinikud. See andis võimaluse noortel omavahel kogemusi jagada ja õppida ka keelt ning kogeda rahvusvahelist grupitööd. Samuti leiti endale sedasi teiste riikide noorte mesinike hulgast palju uusi sõpru.

Seejärel saabus kätte riikide esitluste kord. Esmalt saime nautida Indiast pärit kolme pojaga pere klassikalist india tantsu, järgnes tšehhide kaunis laul ja tants. Ukrainased näitasid oma noorsootööd puudutatavat videot, kus räägiti, kuidas Ukraina mesindus on arenenud ning mida tehakse, et noori mesindusse kaasata. Päeva lõpuks aga tulid lavale hollandlased, kes eelnevalt olid kurtnud, et nende riigis on mesinike keskmine

vanus üle 60 eluaasta. Kaasas oli neil kraptsakas kolmeliikmeline tiim, kust ei puudunud ka õrnem sugu. Hollandlased esitasid hoogsa reivpuukingatantsu, milles oli oluline osa ka puukingades kaasa kepsutatel juhendajatel, kellest üks oli 61 ja teine 75 aastat vana!

Teine päev oli noortele mesinikuhakatastele esimene võistluspäev. Eelnevalt kokku pandud rahvusvaheliste tiimidega tehti läbi 11 töötuba/harjutust. Koos pandi aja peale kokku taru, tuvastati erinevate monokultuuride mett, märgiti emasid, hoides ema näppudega, vageldati, liigitati mesiniku tööriistu vastavalt kasutusele, löödi liistudest kokku raam, traaditi ja pandi kärjepõhi sisse ja tehti ka praktiline mesilastega harjutus: moodustati emata idupere. Töövahendid ülesande täitmiseks olid kohapeal olemas. Üks põnev harjutus nägi välja nii, et raamidele olid paigutatud kärgede pildid haudme, mee ja suiraga. Mõne raami peal oli lisaks muule lesehaudme või emakuppude pildid. Need tuli õiges järjekorras tarru laduda, et sobimatud raamid tarust välja jääksid. Samuti pidi jälgima, et ühe kärjepildi peal oleks ka ema. Noored mesinikud pidid oskama määrata ka mesindussaadusi, nagu näiteks vaha, mesi, vees lahustunud õietolm, emapiim ja piirituses lahustunud taruvaik.

Kuna tegu oli mesindust õpetava kooliga, siis oli kohapealt õppevahendite hulgast kohe võtta ka mesilase läbilõikes makett, mille pealt sai määrata mesilase peamisi morfoloogilisi ja anatoomilisi osi. Samuti pidi erinevate putukate hulgast ära tundma, kas need on mesilasele kahjulikud või neutraalsed. Valikus olid näiteks kärje-

koi, tontsuru, ninasarvikuõrnikas, varroalest, skorpion, tolmulest ja kohalike mesilaste nuhtlus, mujalt sisse toodud Aasia herilane e. *Vespa velutina*.

Samal ajal käisid juhendajad tutvumas kohalike talunikega, kes kasutavad mesilasi oma viinamarjaistanduste tolmeldamiseks. Peeti ka kaks loengut Aasia herilastest ning Prantsusmaal toodetavatest taru seiresüsteemidest (www.beeguard.fr). Samuti sai proovida kohalike veine. Päeva teise poole sees tutvustati Neraci vanalinna ja selle ajalugu ning peeti huvitav loeng mesilaste tolmeldamisest ning kohalike talunike ja mesinike vahelisest koostööst. Põlluharjad teevad Prantsusmaal saagikuse tõstmiseks tihedat tööd mesinikega, ja seda toetab lausa riiklik programm.

Bussiga sõites ja söögipauside ajal sai vahetada muljeid erinevate riikide mesindustegelastega, kes jagasid kogemusi, kuidas noori mesindusse suunata, milliseid õppematerjale nad on oma koolide jaoks teinud ning kuidas üldse teistes riikides noorte mesindus toimub. Väga vahva oli rääkida näiteks Saksamaalt pärit noorte meeskonnaga, kes ütles, et neil on mesindusolümpiale saamiseks vaja läbida esmalt 25 osalejaga kohalik võistlus ning seejärel saada riiklikul võistlusel esikolmikusse. Sellised poolfinaalid toimuvad igal liidumaal. Meil on selleni veel pikk tee. Samuti rääkis inglise mesindusorganisatsiooni juhatuse liige Simon Cavill, kuidas Inglismaa mesinikud on oma koolide jaoks valmistanud õppematerjalid, mida õpetajad saavad kasutada lasteaiadest kuni põhikoolini välja ja mis on integreeritud koolide õppekavadesse. Materjalide koostamisse olid kaasatud ka õpetajad, kes aita-

Foto autor: Liia Tammes.

sid teha materjalid õppekavadele sobivaks.

Kolmas päev oli noortele mesinikele väikeseks puhkuseks. Meid viidi vaatama Euroopa suurimat liivadüüni, Atlandi ookeani ääres Bordeaux' maakonnas paiknevat Dune du Pilat'd. Düüni otsa ronimine oli päris suurt pingutust nõudev, sest selle kõrguseks on olenevalt aastast 110-120 m. Düüni otsast avanes suurepärase vaade Atlandi ookeanile, mis lausa kutsus enda poole. Ega siis muud üle jäänud, kui nüüd juba teist düüni külge mööda alla ukerdada. Ookean oli jahedavõitu, kuid väikseim ja vapraim eesti meeskonna liige käis ka kaelast saadik vees ära, samas kui teine noor mesinik ajas kaldakõrreliste vahel kohalike mesilaste jälgi – ja seda kusjuures edukalt. Loomulikult tuli bussi pääsemiseks võtta taas ette uus düüni vallutamine ning see võttis nii mõnelgi pulsi korraliku treeningu tempos lööma.

Päeva teise poole sees oli noormesinikel kohtumine kohaliku piirkonna põllumajanduse ja mesinduse eest vastutavate poliitikutega. Täiskasvanud said proovida kokku pea kümnet erinevat mett, mida lapsed pidid võistlusel tuvastama. Huvitavamad olid porgandi-, kirsija lavendlimesi. Peale seda saime

taas vaadata, kuidas teised riigid tutvustasid oma maad ja mesindust. Vahva mesilaste tantsu esitasid nii Vene kui ka Poola meeskond. Tagasiteel said aga meie noormesinikud bussis teiste riikide mesinikega arutada neile huvipakuvaid teemasid Buckfasti ja tumesilase paljundamise kohta.

Eelviimasel päeval anti noortele ette küsimustikud, mille Erki Naumanis oli eelnevalt eesti keelde tõlkinud. Küsimustikus, mille noored mesinikud pidid enda jaoks selgeks tegema, oli kokku 450 küsimust, kuid noortele valiti nende hulgast 30, millele nad said oma emakeeles vastata. Lisaks anti ülesanne tuvastada etteantud taimede hulgast, milliseid tolmeldavad mesilased (mais, kiivi, maasikas, kuusk, sõnajalg, õunapuu, litši, nisu, ananass, vanill, riis, rüps, avokaado, viinamarjad). See osa võistlusest oli individuaalne.

Noori saatvad mesinikud said samal ajal rääkida oma riigis toimuvast noorsootööst. Inglismaal, Slovakkial, Saksamaal, Poolal, Venemaal, Ukrainal, Valgevenel ja Tšehhil oli ette näidata väga tugeva noorsootöö, alates lasteaiast kuni koolideni välja. Neis riikides on organiseeritud noorte mesinike klubid, mis käivad aastaringiselt

iganädalaselt koos, samuti on neil olemas õppematerjalid eri vanuseastmes lastele ning suvelaagrid, kus praktilist tööd läbi viia. Samas oli ka mitmeid riike, kus mesinikud olid väga hädas, kuna sarnaselt Eestile on mesinike keskmine vanus üle 60 ning noori on raske leida. Omavahel lepitati kokku, et riigid, kus on juba eelnev kogemus noorte kaasamisel, jagavad oma kogemusi ja materjale teiste riikidega, et need ei peaks taas jalgratast leiutama hakkama ning noorsootöö saaks kiiremini hoo sisse.

Auhinnatseremoonial jagati karikaid kolmes kategoorias: riikide arvestuses, kohapealse meeskonnana ja üksikarvestuses. Huvitat

oli näha, et nii individuaalses kui ka riikide arvestuses võitsid esimesed kolm kohta riigid, kus mesindus oli kas tugeval hobiõppe või lausa koolitasemel.

Individaalarvestuse esikolmiku moodustasid David Federer Saksamaalt, Harriet Sweatman Šotimaalt ja Lukas Kohne Saksamaalt. Riikide arvestuses võitsid Slovakkia, Tšehhi ja Saksamaa.

Järgmisel aastal toimub kümenda järjekorranumbriga võistlus Slovakkias Banska Bystricas. Samas tundis nii mõnegi riigi esindaja huvi, kas ei võiks sarnast üritust varsti viia läbi ka Eestis. Seega tasub

oma mesila ümbruses ringi vaadata, ehk leidub lähikonnas mõni noor, kes oleks huvitatud säärasest üritusest osa võtma, ning hakata talle juba varakult mesindust õpetama. Kinnitan, üritusel osalemine on seda väärt!

Liia Tammes
Eesti võistkonna saatja-juhendaja

Foto autor: Liia Tammes.

Foto autor: Liia Tammes.

MESINDUSPROGRAMM 2018-2019

PIIRKONDLIKE SELTSIDE/SELTSINGUTE ÕPPE- JA TEABEPÄEVAD SEPTEMBRIST NOVEMBRINI 2018

ELVA MESINIKE SELTSING

Elva, Pargi 34

21.10.2018 kl. 10.00

- Mesilaste tööd ja rassid, nende iseloomustus, olulised tunnused, omadused ja erisused.

Tõuparanduse võimalused väikemesilas.

Lektor Jorma Õigus

- Mida teha, kui pere jääb talvel nälga.

Lektor Tõnu Hiiemäe

Info: Tõnu Hiiemäe, 5049 020,

mesindusprogramm@gmail.com

HIUMAA MESINIKE SELTSING

Käina kool, Hiiumaantee 4

6.10.2018 kl. 10.00

- Kokkuvõtte 2018. aasta õietolmu uuringutest TLÜ ökoloogia keskus.

Lektor Liisa Puusepp

10.11.2018 kl. 10.00

- Varroalesta tõrje erinevad meetodid ja vahendid.

Lektor Leo Vari

Info: Asko Maivel, 5461 6460, askomaivel.veevalaja@gmail.com

JÄRVAMAA MESINIKE SELTSING

Türi vald, Kädva seltsimaja

14.10.2018 kl. 16.00

- Apiteraapia.

Lektor Astrid Oolberg

21.10.2018 kl. 16.00

- Mahemesindus.

Lektor Eha Metsallik

24.11.2018 kl. 16.00

- Mesilaste talvitumise probleemid ja nende tekkimise põhjused.

Lektor Kalle Toomemaa

Info: Eha Metsallik, 5545 886, eha.metsallik@gmail.com

JÜRI KIHELKONNA MESINIKE SELTS

Rae vald, Soodevahe küla, Veldi tee 1

31.10.2018 kl. 18.30

- Apiteraapia, mahemesindus ja meetaimed.

Lektor Eha Metsallik

28.11.2018 kl. 18.30

- Mesindus lähiriikides. Mesilaspered ja nende käitumise eripärad.

Lektor Aleksander Kilk

Info: Jaanus Tõnisson, 50 799 28, atikati@hotmail.ee

KEILA AIANDUS- JA MESINDUSSELTS

Keila, Ohtu tee 5 II korruse saal

15.09.2018 kl. 11.00

- Vaha sulatamise võimalused. Sügised tööd mesilas.

Lektor Ülo Lippa.

Info: Aivi Jakobson, 51 945 876, aivi.jakobson@gmail.com

LÄÄNEMAA MESINIKE SELTSING

Läänemaa, Tuuru küla, Altmõisa Külalistemaja

24.11.2018 kl. 11.00

- Mesilase heaolu kui meie heaolu indikaator. Keskonna-, toidu- ja terviseküsimumused mesinduse näitel.

Hobimesinikust agroökoloogilise süsteemi hoidjaks.

Lektor Rea Raus

Osalemine eelregistreerimise alusel Google'i registreerimisingi ning eelnevalt osalustasu (kohvipaus) tasumise alusel.

Info: Rea Raus, 5693 2008, rea.raus@gmail.com

OTEPÄÄ AIANDUSE JA MESINDUSE SELTS

Otepää AMSi maja, J. Hurda 5

28.10.2018 kl. 10.00

- Mesilane ökosüsteemi osana.

Lektor Jorma Õigus

- Vahasulatus väikemesilas. Valmistumine talveks.

Mesilaste kaitsmine ärritajate eest.

Lektor Tõnu Hiiemäe

18.11.2018 kl. 10.00

- Mesindussaadused inimese hüvanguks.

Lektor Astrid Oolberg

Info: Tõnu Raak, 522 6235, mesindusprogramm@gmail.com

PÖLTSAMAA MESINIKE SELTS

Põltsamaa Kultuurikeskus, J. Kuperjanovi 1

13.10.2018 kl. 10.00

Konkurss "Põltsamaa parim mesi 2018"

- Turundus. Tarbijakäitumine. Kliendi lojaalsust mõjutavad tegurid, kuidas saada endale erinevates turustuskanalites püsiklienti. Bränding.

Lektor täpsustamisel

11.11.2018 kl. 10.00

- Mesilaste vaenlased ja sõbrad.

Lektor Aleksei Turovski

- Erinevate meejookide valmistamine.

Jagame teadmisi viina, viski, brändi ja likööri valmistamise tehnoloogiates. Joogitehnoloogia eetilised,

toiduohutuse ja tarbijakaitselised aspektid jookide tootmisel.

Lektor täpsustamisel

Info: Ain Seeder, 5250 204, ain.seeder@gmail.com ja veebilehel www.poltsamaamesi.eu

PÖLVAMAA MESINIKE SELTSING

Kohvik-klubi Aal, Põlva, Fr. Tuglase 2

13.10.2018 kl. 10.00

- Mesilaste haigused. Varroatõrje.

Lektor Leo Vari

Info: Ulvi Ajalik, 5660 8028, ulvi@nouanne.ee

PÄRNUMAA MESINDUSE SELTS

Pärnu, Allika 2a

13.10.2018 kl. 10.30

- Bioloogia tundmise tähtsus mesilaste pidamisel.

Lektor Marje Riis

Info: Andres Lilleste, 566 20 100

RAPLAMAA MESINIKE SELTS

Rapla kultuurimaja

18.11.2018 kl. 11.00

- Mesindamine kevadest sügiseni.

Lektor Maire Valtin

Info: Viktor Reino, 5656 9013, viktor.reino@gmail.com

SAARE MESINIKE ÜHING

Saaremaa, Reomäe Skiita mesila

15.09.2018 kl. 11.00

- Mesindamine Farrar korpustarudes ja sügisene varroatõrje.

Lektor Õde Theofili

Kuressaare Päevakeskus, Tolli 9

20.10.2018 kl. 12.30

- Bioloogia tundmise tähtsus mesilaste pidamisel

Lektor Marje Riis

Info: Arnold Lokna, 5148 217, arnold.lokna@mail.ee

TALLINNA MESINIKE SELTS

Tallinn, Ehitajate tee 5 (TTÜ Energeetikamaja) VII-323

11.09.2018 kl. 18.00

- Õietolmu uuringute tulemused Eestis.

Mis tehtud, mis teoksil.

Lektor Liisa Puusepp

Eelregistreerimine digitaalselt: <https://goo.gl/forms/XRmD9oTTToCp5dEp62>

9.10.2018 kl. 18.00

- Uute perede tegemine. Võimalused, variandid (idupered, lendpered jne).

Lektor Leo Vari

Eelregistreerimine digitaalselt: <https://goo.gl/forms/j7PCthVGTsCnXrOl2>

13.11.2018 kl. 18.00

- Emalahutusvõredegaga mesindamine, emakupu vanuse hindamine.

Lektor Mati Haabel

Eelregistreerimine digitaalselt: <https://goo.gl/forms/BQ3tH0PxlX9o0313>

Info: Erki Naumanis, 5140 710,

tallinna.mesinike.selts@eesti.ee

TARTU AIANDUS- JA MESINDUSSELTS

Tartu, Soola 1a

10.10.2018 kl. 17.00

- Mesindusaasta 2018. Mee degusteerimine.

Lektor Astrid Oolberg

14.11.2018 kl. 17.00

- Mesilaste tervishoid, bioohutus, haigused ja viirusid.

Lektor Hagbard Räis

Info: Astrid Oolberg, 5172 476, atikati@hotmail.ee

VORMSI SAARE MESINIKE SELTSING

Vormsi Rahvamaja

20.10.2018 kl. 11.30

- Mesilasemade kasvatamine väikemesilas. Uute mesilasperede tegemine. Sülemlemise vältimine.

Talvipesa moodustamine ja varroositorje.

Lektor Rasmus Paesüld

Info: Eha Salus, 5393 6359, ehasalus@gmail.com

VÖRUMAA MESINIKE SELTSING

Rõuge vald, Vanamõisa küla, Jõeääre mesindustalu

9.09.2018 kl. 10.00

- Varroatõrje praktiliste võtete tutvustamine.

Tõuaretus ja mesilasemade kasvatamine suurmesilas.

Lektor Mario Kalvet

Võru, Röpina mnt. 12 III korrus

9.09.2018 kl. 10.00

17.11.2018 kl. 11.00

- Korpustarudega mesindamine ja tõuaretus väikemesilas.

Lektor Jüri Lugus

Info: Mati Urbanik, 52 90 388,

mati.urbanik@gmail.com

Õppepäevade teemade ja lektorite valikus võib ette tulla muudatusi. Muudatustest tuleb ette teatada hiljemalt 2 nädalat enne õppepäeva toimumist Eesti mesindusprogrammi projektijuhile, e-mail: mesindusprogramm@gmail.com või telefon 53 41 40 67.

XI KARKSI MEEFESTIVAL

REEDEL, 7. SEPTEMBRIL 2018

19.00 XI MEEFESTIVALI AVAMINE KARKSI ODRULINNUSES JA KARKSI PEETRI KIRIKUS

Liivimaa noorteorkestri kontsert, kaastegev Karksi-Nuia muusikakooli vilistlane Ene Nael. Tähistame Karksi Peetri kiriku 240. aastapäeva. Valgusmängud, tuleshow.

21.00 Karksi-Nuia keskväljakul ansambli Traffic kontsert. Tasuta!

LAUPÄEVAL, 8. SEPTEMBRIL 2018 KARKSI-NUIAS

Päeva juhib Kai Kannistu

9.00-15.00 SÜGISLAAT

Mesindustarvikute müük ja vahavahetus kärjepõhja vastu.

Mesi ja meetooteid, käsitöö, istikud, raamatud, tööstuskaup jpm.

Õhupalliloomad, batuudid, loterii, Mini Farm, Maanteeamet, pöörlev auto jne.

PÄEVA AVAMINE PEALAVAL

10.00 Ansambli Löötsavägilased kontsert.

11.00 Tantsurühm Udusõlg.

12.00-13.30 Karksi-Nuia puhkpilliorkestri 5. tegevusaasta kontsert "122 aastat puhkpillimuusikat Karksi-Nuias".

KULTUURIKESKUSE II KORRUS (sissepääs ostetud kavaga 4 €).

11.00-14.00 Meetoitude konkurs ja degusteerimine, sügisannid purgis, õunanäitus (kell

11.00-12.00 tutvustab õunasorte EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskuse spetsialist Kristine Volens), tervislikud teed ja sügisese lillisead.

Näitused: Hülle Haab "Värvikas must ja..." ja Ellu Roosme õlimaaliid "Vaatemängud looduses"

RAAMATUKOGU

11.00-13.00 Tegevused lastele: näitemängutuba, näomaalingud, käeline tegevus.

SUUR SAAL

16.00 Ansambli Naised Köögis kontsert.

Ostetud kavade vahel võitude loosimine.

Kontserdile pääseb eelnevalt soetatud kavaga (4 €) või kohapeal ostetud piletiga (5 €).

KARKSI VALLA KULTUURIKESKUSE SININE SAAL

Mesindusteemaliste loengud. Loenguid korraldab Eesti mesindusprogramm 2017-2019.

Loengud on huvilistele tasuta!

10.00-10.30 Mesinikele annavad nõu Eesti mesinduse tipp-teadjamees Antu Rohtla ja Saaremaa mesinik Aivar Raudmets.

10.30-11.00 Aivar Raudmets. Lühiülevaade Eesti mesindusprogrammist 2017-2019.

11.00-12.00 Mesinike ja põllumeeste koostööst. Lääne-Virumaa mesinik, mesinike nõustaja ja Artocarpus OÜ juht Maire Valtin.

12.00-13.00 Noored mesinikud tänapäeval. Mulgi-Mõisa mesinik Jorma Õigus.

13.00-13.15 VAHEAEG

13.15-14.15 Mesilaste haigused. Harjumaa Veterinaar keskuse juhataja asetäitja, loomaarst ja mesinik Arvi Raie.

14.15-15.15 Mesinike kogemuste omandamine läbi mesindusalaste õppesõitude. Marianne Rosenfeld.

KORRALDAJAD: Karksi-Nuia Aianduse ja Mesinduse Selts, Eesti Mesinike Liit, Karksi-Nuia Kultuurikeskus, Mulgi vald, Karksi piirkond.

Info: kultuurikeskus@karksi.ee

KONKURSS TEGEVJUHI AMETIKOHALE

MTÜ Eesti Mesinike Liit kuulutab välja konkursi tegevjuhi ametikohale

Eesti Mesinike Liit on Eestis mesinikke, mesindusseltse ja ühendusi liitev suurim mittetulundusühing, millel on 2018. aasta 1. juuli seisuga 606 liiget.

Liidu tegevuse eesmärgiks on mesinike ühishuvide eest seismine, mesinduse kui looduslähedase tegevusala või harrastuse tutvustamine ja populariseerimine ning võimalikult soodsate mesindusalaste tingimuste loomine. Oma eesmärkide täitmiseks teeb EML koostööd ministeeriumite ja teiste riigiasutustega, omavalitsustega, teiste MTÜ-dega; osaleb erinevates töögruppides, viib läbi projekte, korraldab koolitusi ja seminare.

Tegevjuhi põhiülesanneteks on:

- liikmeskonnaga suhtlemine ning liikmeteregistri haldus
- liikmeskonna ühishuvide eest seismine suhtluses erinevate ametkondadega ning partneritega
- juhatuse töö toetamine ning otsuste täideviimine koostöös juhatusega
- valdkonda puudutava info koondamine ja süstematiseerimine
- õppepäevade ning koolituste organiseerimine ning koolitajate võrgustiku arendamine
- EMLi tegevuse tutvustamine, reklaamimine, sh. sotsiaalmeedia ning kodulehe haldamine
- kontoritöö igapäevase tegevuse juhtimine

Nõudmised kandidaadile:

- kesk- või kõrgharidus ja soovitatavalt baasteadmised mesindusest
- eesti keele valdamine heal tasemel kõnes ja kirjas
- arvuti kasutamise oskus vähemalt tekstitöötluste ja tabelarvutuse tasemel
- usaldusväärsus, hoolikus ja iseseisvus
- hea meeskonnatöö ja suhtlemisoskus

Tööaeg: täistööaeg, tööle asumise aeg kokkuleppel.

Asukoht: J. Vilmsi 53g, Tallinn
Kontaktisik: Rea Raus
Lisainfo telefonil: 569 32 008

Kandideerimiseks saatke palun 1. septembriks 2018 oma elulookirjeldus koos visiooniga EMLi arengust (max 2 A4-lk.) e-posti aadressile info@mesinikeliit.ee

MESINDUSALANE ÕPPEREIS UKRAINASSE TAGA-KARPAATIASSE

20.-29. SEPTEMBER 2018

Ootame meiega ühinema kõiki, keda huvitab Taga-Karpaatia mesindus ja elu-olu. Reis toimub rahulikus tempos ja sobib igale vanusele.

Reisijuhid on Marianne Rosenfeld ja Metsamesinik Ülo Lippa.

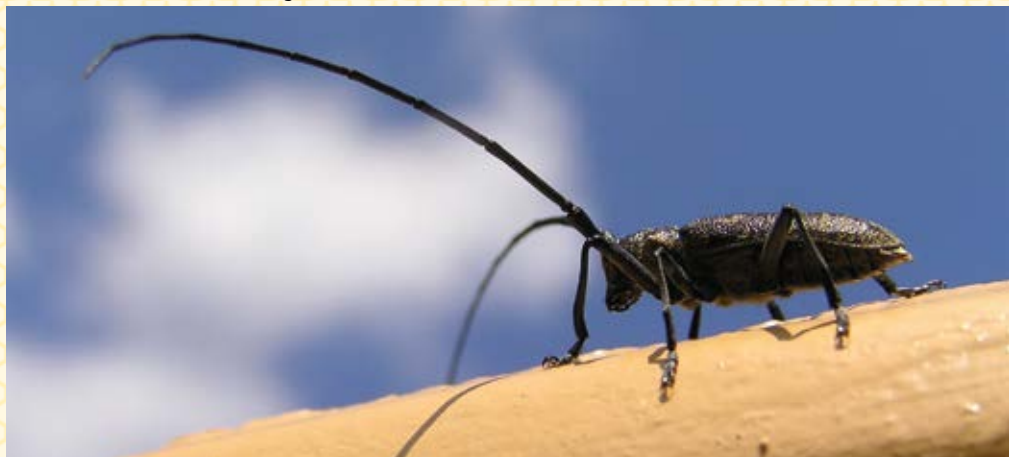
Täpsem info telefonil 50 29 006 (Marianne) või veebis: <http://alustamealgusest.ee/tagakarpaatia-2018/>

Soovime Õnne!

Hans Vinkman	29. august	90	Ants Saar	23. september	76
Eduard Alliksoo	14. august	86	Jakob Marjapuu	9. september	75
Heino Luts	1. august	85	Rein Talmet	30. september	75
Ülo Pugal	22. september	83	Tiiu Mikk	30. august	70
Aare Pärn	15. august	82	Maidu Valusk	3. september	70
Rein Kõiva	16. august	82	Tiiu Suve	23. august	65
Olev Raid	13. august	79	Toomas Härma	24. september	65
Ants Tiirmaa	20. august	79	Guido Toos	27. august	60
Jaan Moorits	7. september	79	Mati Urbanik	3. september	55
Ants Teder	23. august	78	Andrus Miller	14. september	50
Raimo Kiudorf	26. september	78	Raivo Korp	19. september	55
Kaarel Käämer	17. august	77	Kaivo Laumets	27. september	55
Hans Kuusiku	26. august	76			
Maimu Avaste	29. august	76			

Esi- ja tagakaane foto: Jüri Lugus

EML ajalehe "Mesinik" järgmine number 5 (109) ilmub oktoobris 2018.

Kaastööd, teated ja reklaam saata aadressil: J. Vilmsi 53G, 10147 Tallinn (EML) või e-postiga: aleksander.kilk@ttu.ee või linask@neti.ee.

EML kontakttelefonid: 529 3589 (A. Kilk) või 5307 7778 (EML kontor, J.Vilmsi 53G, 10147 Tallinn; teispäeviti ja reedeti kell 10-16).

Mesindusalane teave Internetis: www.mesinikeliit.ee; www.mesindus.ee; www.mesindusprogramm.eu.

**Eesti mesinduse arendamist toetab käesoleval ajal Euroopa Liit
mesindusprogrammi 2017-2019 kaudu.**